

BUDA-PESTA

24 Aprile st. v.
6 Maiu st. n.

Va eși duminică.

Redact.: strad'a Havas nr. 1.

Nr. 17.

ANULU XIII.

1877.

Pretulu pe unu anu 10 fl.
Pe 1/2 de anu 5 fl.; pe 1/4 de
anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

MUSICA

O! santa armonia din sfer'a de mistere,
Asculta cum preluda acum si cantulu meu,
Caci tu mi-ai datu in lume la lacrimi, mangaiere;
La chinuri, poesia; la suferinti, placere,
Si faci ca prin magia din omu unu Dumnedieu!

La sunetulu teu dulce totu omulu se trezeste,
Prin ale tale note elu cade farmecatu;
Uitandu dureri, neasuri, totu ceea ce-lu munceste,
Nespus'a fericire cuprinde si domnesce
Totu sufletulu seu june, nebuu, estasiatu!

Candu elu se lasa tainicu sdrobotu si in tacere
Persecutatu de sorte, in veci nenorocitu,
La sunetulu teu uita si ultim'a durere,
Recapetandu din vietia in corpu de omu putere,
Si 'n inim'a iluzii ca este fericitu!

Chiar eu simtindu desgustulu si-amar'a nedreptate,
Adesu in ganduri negru privescu la unu mor-
mentu . . .

Si candu te-ascultu, de odata, me simtu plutindu
departe

Si 'n valuri melodiöse, frenetice, bogate
Dorescu se trecu o vietia eterna pe pamentu!

De câte ori o! dulce si santa armonia
Ai inspiratu in mine fantastice gândiri!
Ai stersu de pe-a mea frunte dureri, melancolia,
Ai datu in alu meu sufletu amoru si poesia
Si-o lume ideala perduta 'n fericiri!

In magiculu teu sunetu soldatulu veselu móre
Si sufletu-i cu tine resbate pan' la ceru . . .
Chiar fiarele stau mute la falcic'a-ti chiamare,
Si mortulu ce la grupa petrece-a ta cantare,
Asculta viu sub velulu eternului misteru!

O! spune-mi, ce putere eterna si divina
Te face dominanta in ceru si pe pamentu?
Si ce secretu tesauru, ce Dieu, si ce lumina
Te face s'arunci tainicu in pieptulu ce suspina
O magica betia, celu mai sublimu aventu?

Caci nu oh! nu esista pe lume creatura
Se nu fi fostu prin tine adancu rapitu, atinsu,
La glasulu teu si mortii prin frundie, ventu, natura,
Sub radi'a lunei blonde sioptescu, se plangu, mur-
mura,

Dorindu din vietia foculu amorului nestinsu!

Selbateculu te-asculta si cade, se supune,
Si bolnavulu se simte de chinuri usiuratu,
Iar eu ce am unu sufletu ferbinte, viu si june,
In santulu teu resunetu reintalnescu o lume,
O lume dulce 'n care eu singuru sunt creatu!

In cantu se stingu regrete d'amoru, dureri, tristia;

Si elu in sboru me duce spre nobilu si frumosu . . .
Elu mi-reda credintia, sperare, tineretia,
Si chiar aceste versuri sub magic'a-i cadentia
Sub notele-i vibrante le simtu, le spunu duiosu!

Italia mea dulce, Italia frumósa,
Din sinulu teu poeticu si geniulu s'a creatu ;
Câci tu esti tiér'a care pe-acestu pamentu revérsa
Torente d'armonia ce 'n omu simtîre lasa
Si care pan' la ceruri adesu l'au innaltiatu! . . .

Ori candu, in ori ce parte, Italia iubita,
Poetica, divina te vedu si te admiru ;
Chiar insa-si a ta limba e o musica vorbita,
Dar candu ascultu cantarea-ti cea dulce, nesfirsita,
Totu sufletu-mi s'aprinde d'unu sacru suveniru !

Nizza 1873.

Petru V. Grigoriu.

Strîmtórea (passulu) de la „Turnu rosîu.“

Nu departe de Sibîiu, colo unde vrasmasiulu Oltu dupa unu cursu de aprópe 40 miluri imparte uriesii Carpati, si dupa unu drumu de 8 miluri, ce face isbindu-se de colosale stance, trece in Romaní'a libera, ti se infatîsiéza un'a dintre cele mai grandióse, mai romantice ziduri ale naturei din frumós'a Transilvani'a, impreunate cu produse manerloru omenesci.

Boiti'a, satu curatu romanescu, cu locuitori sêrguintiosi, de buna stare si de si mai multa sperantia, este ultim'a statiune, prin care trecêndu ne aflâmu in gur'a strêmtorei „Turnului rosîu.“

Alpii transilvanici cu vêrfurile Surulu, Arpasiulu, Negoiuulu se innaltia aici in tóta maiestatea si frumseti'a loru naturala neasemenata, la 5—6 mii urme, la inaltime ametitóre, éra josu la pólele loru curge cu iutiéla si vuetu neinfranatulu Oltu, dupa ce a primitu, in sinulu seu cristalin'a Lotrióra si alte multe riuletie.

Strêmtórea de la „Turnulu rosîu“ este din dóue motive insemnata pentru istori'a Ardealului.

Cu multe mii de ani mai nainte, candu virginulu pamentu nu fu calcatu inca de picioru omenescu, in Ardealu vuiá o mare incungiturata de munti gigantici, de muntii plutonici, care mare numai la Zamu stá in legatura cu marea din partile de josu ale Ungariei, de unde inse ap'a resbiá in laintrulu Ardealului.

Necalculatu timpu a trebuitu sè tiena lupt'a apeî contra stâncelor de pétra, pana ce in Ardealu marea prin vehemetele ei isbiri la passulu „Turnului rosîu“ de astadi si-a pututu face resuflare si drumu prin siesulu Romaníei spre Dunarea.

Cu timpu ap'a s'a scursu, éra urmele din acele timpuri preistorice le vedi la satulu Porcesdi d. e. in remasitiile de scoice d'osebite si dinti de pesci uriesi, tóte petrificate. *)

Pamentulu scapatu de apa si atmosfer'a umeda-calda a produsu apoi o vegetatiune pré bogata, careia apoi au urmatu animalele mamutulu si mastodontulu, ceea ce cunóscemu din remasitiile de óse uriesie, ce se afla in multe locuri ale Ardealului, si chiar si in Siberi'a, care astadi, precum scimu, nu se tiene de zon'a tropica.

Acést'a ar fi pe scurtu rezultatulu cercetariloru geologice.

Despre istori'a popóreloru din Ardealu, povestile sunt nenumerate, inse cele antâie sciri mai demne de crediementu le aflâmu la Herodotu, care amintesce de agathyrsi, langa fluviulu Maris (Muresiu) ómeni cu peru negru si cu trupuri zugravite, molestiti prin multi-meia aurului si a bratielor femeiloru.

In an. 513 ante Christu ei s'au opusu scitiloru, cari fugindu dinaintea lui Dariu, rege persicu, au voitu sè intre si sè scape in tiér'a agatyriloru, in Ardealu.

Dupa acestia se amintescu Getii séu Dacii. Pe timpulu acestora mai alesu pe la an. 105 dupa Chr. strêmtórea de la „Turnulu rosîu“ si-câstiga insemnatatea sa istorica.

Divulu Traianu, marele imperatu romanu, care deja in an. 102 a umilitu pe in-gamfatulu Decebalu, regele daciloru, prin intrigele acestuia se vede din nou silitu a porni in contra lui Decebalu si a poporului seu resboinicu, inse acuma nu numai spre a-i umili, ci spre a-i sterge de pe faci'a pamentului.

Pentru a atacá tiér'a inamicului din dóue laturi la comand'a lui Traianu, marele maestru de zidiri grecu Apolodoru a construitu minunatulu podu peste Dunare la Cerneti. O parte a legiuniloru a intratu sub Traianu la „port'a de feru“ si cealalta parte sub beliducele próbatu Lusiu la „Turnulu rosîu“ in Ardealulu lui Decebalu.

La glasulu acestuia multe mii de daci se aduna, se arunca bine armati in strêmtórea de la „Turnulu rosîu“ si intaritur'a naturala o

*) Astfeliu de scoice, mai mice si mai mari de plinu petrificate, in câtu poti scapará focu din ele, am aflatu cu redicat'a la talp'a unei rupturi de dealu adânce, langa comunitatea Sasciori la pólele carpatiloru média-noptieni. Cogi'a este grósa, scoicele sunt lunguretie si se afla numai in pamentu, raru intre petre.

inmultiescu si redica si prin arte. Inse ori si câtu de multe si uriesie sunt intaririle si zidurile, si ori si câtu de mortifere sunt armele daciloru si de mare bravur'a lor, ei totusi nu potu resiste atacului legiuniloru dedate numai cu invingiri.

Romanii ieu cu asaltu pusetiunile daciloru si implanta insemnele victorióse, acuil'a romana. Asemene invingétoriu petrunse si Traianu si dupa ce Decebalu in fuga s'a aruncatu in propri'a sa spada, regnulu dacicu a incetatu d'a mai fi.

Peste unu seculu si jumetate legiunile romane din castrele lor intarite domnescu Ardealulu, si voiniculu Argiru tóte le face spre infrumsetiarea, redicarea si cultivarea frumósei sale mirese Iléna.

Strêmtórea de la „Turnulu rosiiu“ devine drumu de frunte pentru romani, pentru tiér'a intréga. Sute de coloni romani, agricultori, meseriesi si industriari au venitu pe acestu drumu in Ardealu, pentru a-lu desbracă de selbateciá sa, pentru a-lu scapá din catusiele ignorantiei si negligintii barbariloru.

Drumul batutu romanu si astadi se vede pe tiermurii Oltului d'alungulu strêmtórei, éra urmele castrelor romane langa satulu Talmasiu si multimea anticítátilor de langa Siebisiulu de josu sunt vorbitóre dovedi despre esistinti'a si faptele strabuniloru nostri la „Turnulu rosiiu.“

In an. 274 d. Chr. partea cea mai mare a legiuniloru romane si apendicii civili ai acellora totu prin acést'a strêmtóre au trecutu in mesi'a lui Aurelianusu imperatulu.

Nu incape cea mai mica indoieála cá pasulu de la „Turnulu rosiiu“ fu sub romani prevediutu cu turnuri si si intariture, cá punctu pré insemnatu strategicu, dara déca atunci a capetatu séu ba numirea de „turnulu rosiiu“ nu se póte hotarí apriatu, càci dupa unii, antáiulu turnu rosiiu, de la care strêmtórea a capetatu numele, s'ar fi redicatu numai la inceputulu secululu alu XIV-lea.

In vremile mai tardie strêmtórea acést'a a sierbitu adese-ori d'osebitelor popóre orientale de drumu spre a face irumperi in Ardealu.

Éra in timpurile recente „Turnulu rosiiu“ a ajunsu d'a fi drumulu si punctulu de comunicatiune fórté désa intre Ardealu si Romani'a pentru comercianti, industriari si caletori, sustinendu acolo ambele staturi vecine si contumati'a si paz'a confinielor, unde locuintiele erariale si a miciei colonie civile dau drumariloru adapostu contra tempestátiloru si fortu-

nelor, despre a caror furóre si veheméncia locuitorii siesuriloru d'abié potu avé idea.

Ionu Valeriu Barcianu.

MIRÉSA PENTRU MIRÉSA.

— Comediá in trei acte. —

(Urmare).

Ulpianescu : Unu lucru micu. Róga pe barbatulu dtale sè-mi mijlocésca unde-va vr'unu postu ; si in momentulu in care voiu primí decretulu, ti-voiu restituí acésta scrisóre.

Cleopatra : (privindu spre ferésta.) Ah ! barbatulu meu !

Ulpianescu : Primesci ?

Cleopatra : Primescu. (Ese iute.)

Ulpianescu : Ce profetu bunu am fostu ! Am spusu, cá cine scie la ce va folosí si acésta aventura ? ! Si éta cum s'a realizatu ! Sum siguru, cá in timpu scurtu voiu capetá unu postu bunu, voiu fi domnu, si nu va trebui sè lucru nimica ! (Ese.)

Scen'a XIV.

Movilescu singuru.

Éta-me-su si eu incurcatu in o aventura, de care nici n'am visatu . . . Jean mi-a adusu o epistola de amoru . . . Si de la cine . . . Elu mi-a spusu, cá de la spectabil'a dómna, va sè dica de la Rucsanda . . . Dieu n'asiu fi crediutu ast'a despre ea . . . Inse draculu nu dórme . . . Sermane Ilutianu, te compatimescu, frate . . . Tu gândesci, cá soci'a ta nu s'ar puté abate de pe calea virtutii, pe candu ea aspira la aventure de amoru . . . Te compatimescu ! . . . Esti unu omu insielatu ! . . . Ce fericita-i sórtea mea, in asemenare cu a ta . . . Eu am o socia buna, iubitoria si credinciósa . . . Ea n'ar fi capabila sè faca asiá ceva . . . Cleopatra mea e modelulu virtutii . . . E bine, tocmai din caus'a acést'a nici eu n'o potu insielá. Consciinti'a m'ar acúsá grozavu . . . Am vinitu sè me 'ntelnescu cu Rucsanda, inse nu pentru cá sè incepu a tiese cu dins'a firele unni amoru, ci cá sè-i spunu verde, cá purtarea ei nici decátu nu e conveniabila ; deci sè se pocaiésca si in viitoriu sè-si iubésca barbatulu cu mai multa credintia . . . Sermane Ilutianu, te compatimescu !

Scen'a XV.

Movilescu si *Rucsanda*.

Rucsanda : *Bunu ciuru !*

Movilescu (la o parte.) Vré sè dica bon jour !
(Cu voce innalta.) Buna sè-ti fia anim'a, dómna !

Rucsanda : *Merci !*

Movilescu : (la o parte.) Vré sè dica : *Mergi !*

(Cu voce nalta.) Dar sè vorbimu romanesc, dómna. Nu-mi placu frantiuziturile aceste! Éta eu am vinitu.

Rucsanda : Mi-pare bine, cà te potu *intemplá*.

Movilescu : (Ia o parte.) Adeca *contemplá*. (Cu voce nalta.) Dar nu sciu de unde sè incepu, de unde se ieu cuvinte, càci me aflu sub impressiunea unei surprinderi si miràri mari.

Rucsanda : Cum asiá?

Movilescu : Dta mi-ai causatu o perplesitate mare. Respectata cum ai fostu din partea mea, n'asiu fi pututu crede asiá ceva despre dta.

Rucsanda : Dar ce-i pentru Dumnedieu!?

Movilescu : (Ia o parte.) Cum se preface, fatiarnic'a, par cà ar fi nevinovata. (Cu voce nalta.) A ceea, cà dta nesocotindu cuviint'a si morala, uitandu positiunea dtale si infruntandu demnitatea secului dtale ai alunecatu pe unu terenu compromitiatoru.

Rucsanda : (spariata.) Ce dici? Nu intielegu nimica. Me puni in mare constitutiune.

Movilescu : Dóra confusiune. Cu atátu mai reu, cà te prefaci. Déca, in locu de acést'a, ti-ai fi recunoscutu gresiél'a cu sinceritate, te-asiau fi iertatu, càci te-asiau fi pututu escusá mai usioru. Dar astu-felu cautu sè-ti dicu, cà ceea ce ai facutu nu se cade.

Rucsanda : Dar ce am facutu?

Movilescu : Ai insielatu pe barbatulu dtale. In fatia i dîci, cà-lu iubesci, ér in absint'a lui lustradezi.

Rucsanda ; Eu?

Movilescu : Nu te sfiesci a scrie epistola de amoru unui barbatu. Si cá peccatulu sè fia si mai mare, alegi pe unu barbatu insuratu. Astu-felu nu numai nefericesci pe sociulu dtale, dar inca mai víi sè scurtedi si viéti'a unei femei, socii iubitorie si amice a dtale.

Rucsanda : Domnule, dta mi-faci o *insula*.

Movilescu : Ba nu-ti facu nici o insulta, ci spunu numai adeverulu.

Rucsanda : Esti unu *caluminatoru*!

Movilescu : Nu sum *calumniatoru*!

Scen'a XVI.

Cei de mai nainte si Ilutianu.

Ilutianu : Dar ce-i? Ce s'a intemplatu intre voi? Asiá strigati, incátu toti trecatorii se oprescu pe strada.

Movilescu : Nimica totu.

Rucsanda : Ba, nu! Nu-i nimica, ci unu lucru fórte mare. Domnulu acést'a, stimatorulu meu si prietenulu teu pan'acuma, si-a iertatu a me batjocóri. A vinitu sè-mi atace onórea, dicéandu cà eu te-am insielatu, m'am facutu necredinciósa si am scrisu epistola

de amoru unui barbatu cu muiere. Grozavu. (Incepe a plange.)

Ilutianu : Liniscesce-te, draga. Retrage-te in odai'a laterala, pan'atunce voiu regulá eu cestiunea cu insultatoriulu teu.

Rucsanda : (esindu.) *Statistica*!

Ilutianu : Satisfactie! Nu te teme, vei avé-o! (Ea ese.)

Scen'a XVII.

Movilescu si Ilutianu.

Ilutianu : E bine, ce dici la tóte aceste?

Movilescu : Te compatimescu, amice. Tu esti insielatu. Ceea ce am disu sociei tale e unu adeveru.

Ilutianu : Cu ce poti dovedí?

Movilescu : Cu aceea, cà barbatulu caruia i-a scrisu dins'a epistol'a de amoru sum eu.

Ilutianu : Tu?

Movilescu : Da. Primindu-o, scopulu meu a fostu cá numai s'o dogenescu, dar tie sè nu-ti impartiescu nimica. E bine, fiindu cà dins'a a aflu cu cale a se escusá la tine prin o acuzare in contra mea, éta am fostu silitu a-ti descoperi adeverulu. Te compatimescu, amice, dar n'am ce face.

Ilutianu : Mi-vine sè nu credu. Cine ti-a predatu epistol'a.

Movilescu : Jean. Intréba de elu, déca nu credi! (trage clopotielulu.)

Scen'a XVIII.

Movilescu, Ilutianu si Jean.

Ilutianu : Cine ti-a datu adi o epistola?

Jean : Magnificent'a dómna.

Movilescu : Soci'a mea?

Jean : Da, da!

Movilescu : Si cui ai datu-o?

Jean : Domnului Ulpianescu. Acestuia i-a sunatu. S'a si bucuratu candu a primitu-o. Indata a pornitu la magnificent'a dómna.

Movilescu : Asiá?

Jean : Sè me facu unu dascalu romanu, de nu s'a intemplatu asiá!

Ilutianu : (catra *Movilescu*.) Te compatimescu, frate.

Scen'a XIX.

Cei de mai nainte, si Cicarescu cu Ulpianescu.

Movilescu : (Catra *Ulpianescu*.) Chiar bine, cà víi! Dta ai calcatu in picioare onórea familiei mele. Mi-vei dá satisfactiune indata.

Cicarescu : Dar moderéza-te, frate! Sè desbatemu cestiunea cu sange rece. Póte cà este numai o mica nentielegere la mijlocu.

Movilescu : Nu me 'nvoiescu la nici o amanare. Vreu o satisfactiune numai decátu.

Ilutianu : Dar celu putinu pan'atunce trebue sè te moderedi, pana ce vei descurchá tréb'a nóstra. Ai afirmatu, cà ai primitu o epistola de la soci'a mea. Adeveresce dar!

Movilescu : Numai decátu. (Scóte epistol'a.)
Jean ! Cine ti-a datu epistol'a acest'a ?

Jeanu : Spactibel'a . . . Ba nu ! . . . Macricent'a. . . Ba nu ! . . . Iluti-trala domnisióra . . . Ba nu ! . . . Iertati-me, domniloru, dar nu-i scíu porecl'a dupa titulusiu.

Ilutianu : Dar a cui dómna ?

Jeanu : (aretandu spre Cicarescu.) Sè me ierti, domnule. Titulusiu nu ti-lu putui invetiá. Dar atâ-t'a scíu, cà fiic'a dtale mi-a predatu epistol'a.

Cicarescu : Minti !

Jeanu : Sè nu mai am parte de nici unu ciocanu de rachía, déca mintiescu !

Cicarescu : (cu manía crescênda.) Unde-i scrisórea aceea !

Movilescu : (o predà.) Éta !

Cicarescu : (la o parte.) Grozavu ! E scrisórea fiicei mele ! (Cu voce innalta, catra Jeanu.) Si cui a tramisu-o.

Jeanu : Mi-a disu s'o predai spectacibilulu domnu !

Cicarescu : (catra Ilutianu.) Va sè dica Jeanu a gresitu adress'a, nesciindu bine titulele nóstre. Asiá dara epistol'a erá menita dtale, spectabile domnule Ilutianu. Prin urmare seducatoriulu esti dta ! (Furiosu.) E bine, demnitatea mea nu-mi permite a lasá nici unu momentu atacata onórea fiicei mele. Mi-vei dá o reparatiune numai decátu.

Ulpianescu : Moderéza-te, ilustrissime domnule ! Sè desbatemu cestiunea cu sange rece ! Póte cà nu este decátu o mica nentielegere la mijlocu !

Cicarescu : Cauta-ti de tréba si taci ! Haidamu ! (Cicarescu, Ilutianu si Movilescu esu.)

Scen'a XX.

Jeanu singuru.

Éta-ne, unde amu ajunsu ! . . . Toti s'au invrajbitu si vreu sè se bata . . . Si eu i-am iucurchatu pe toti ! . . . Spusu-am, cà voiu patí asiá . . . Sciutu-am, cà nu voiu fi în stare a invetiá si a tiné minte atâte titulature . . . Acuma védia domnulu meu, cum i va descurchá ! . . . Eu me stergu d'aice !

(Cortin'a cade.)

Finea actului alu doile.

Actulu III.

(Acel'a-si salonu, inse fara pianu.)

Scen'a I.

Goronu singuru, intrandu.

In asiá stare incurcata n'am fostu de candu-su. . . Am gânditu, cà in societatea amiciloru mei voiu puté petrece diu'a mea onomastica cu bucuría si veselía . . . Dar éta, dinsii toti s'au invrajbitu, toti vreu sè se bata, sè dueleze . . . Fía-care m'a rugatu sè-i fíu secundantu . . . Insedaru m'am incercatu sè-i impacu. Nici unulu nu m'a ascultat. Toti sunt fórte iritati. Dar pentru ce ? Ei mi-au vorbitu de niste epistole. Dóra Jean mi-va puté dá deslucire. (Trage clopotielulu.)

Scen'a II.

Goronu si *Jeanu*.

Jeanu : Ce poruncesci, mari'a ta ?

Goronu : Én spune-mi scíi tu ce incurcatura s'a intemplatu între domnii óspeti ai nostri ?

Jeanu : Ast'a-i o poveste lunga, mari'a ta.

Goronu : Povesteste-o pe scurtu !

Jeanu : Poveste lunga si s'o povestescu pe scurtu ? Me temu, cà din poveste n'ar remané nici de veste. Cà si candu mi-ai dá unu ciocanu de rachía, si ai pofí sè-lu beu intr'o inghititura. Pe scurtu nu potu, càci sum de totu incurcatu.

Goronu : Si tu ?

(Va urmá.)

Iosifu Vulcanu.

M A R I E I.

Precum lun'a dupa sóre
Se 'nvêrtesce totu-mereu,
Astfelu si eu fara stare
Me intorcu in giurulu teu.

Precum lun'a de la sóre
Are mandrulu ei seninu,
Astfelu din a ta amóre
Mi-suride-alu meu destinu.

Dar cum lun'a 'n veci cu sóre
Nu se póte intelní,
Astfelu eu si-a ta amóre
Nu ne putemu insoti.

Nici odata ! Scíu eu bine.
Si la ast'a nu aspiru ;
Totu ce-ti ceru, cá langa tine
Suffetulu meu sè-lu respiru !

P. Petrila.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de **XAVIER de MONTÉPIN.** —

(Urmasie.)

Saint-Maixent scóse fara vointi'a sa acésta exclamatiune.

— Vedu, cà acést'a te uimesce . . . — continuá contele Rahon.

— Cà sè fíu sinceru, trebue sè-ti marturisescu, cà dinsulu are o fatia de totu comuna.

— Asiá-mi pare si mie, dar fati'a lui e insielatóre; acést'a probéza, cà nu trebue sè judecámu pe ómeni dupa aparintia. Cu o infatísiare, cà acést'a a demnului servitoru pe care l'ai vediutu, omulu e obligatu a fi de dóue ori mai de omenia si de dóue ori mai meritatu decátu altulu. Si Lactance e asiá; elu se numesce Lactance, si pórtu in castelu — cu zelu si probitate peste ori ce lauda — delicatele functiuni de intendantu.

— Eram siguru de ast'a! — gândi marquisulu.

— Lactance e de cinci-dieci de ani, — continuá Rahon, — si din acestia elu a petrecutu patru-dieci si doi de ani in serviciulu familiei mele. Fíu de plugaru, neprimindu nici unu felu de educatiune, si nesciindu nici sè cetésca nici sè scrie, elu intrá in castelu cá unu baiatu micu, spre a indepliní nu scíu ce functiuni in curtea de josu. Din curtea de josu, elu trecu in bucatarii, apoi in gradini, facéndu in totu loculu proba de inteligintia si de zelu.

„Elu nu erá nimicu si voiá sè devina ceva. Precum ti-am spus, elu nu scíu nimicu, si voiá sè lésa din acea nesciintia. Invetiá singuru a cetí, a scrie, a calculá. Elu invetiá tóte aceste nóptea, càci nu voiá sè lipsésca pe stapanii sei nici de un'a din órele de lucru pentru cari erá platitu.

„Nu peste multu, intre ceialalti servitori nu se vorbiá despre altu ceva decátu despre sciinti'a lui. Parintele meu, uimitu de puterea vointiei desvoltata de acestu tineru, (elu avea celu multu dóue-dieci de ani), vorbi cu elu. Fu incantatu de respunsurile lui. Lu-afiá multu mai superioru clasei din care esi; i concrediu pe róndu mai multe afaceri de incredere, si in fine lu-insarciná cu unu felu de controla secreta a supra intendantulu de atunce, si pentru a carui delicatete rigoroze avea óresi-care banueli.

„Dóue luni ajunsera lui Lactance spre a demonstra parintelui meu, negru pe albu, cà intendantulu din cestiune i furá câte dóue mii de taleri pe anu.

„Talhariulu fu scosu pe pórtu si omulu de omenia i ocupá loculu.

„De atunce au trecutu cam dóue-dieci si cinci de ani. Si de dóue-dieci si cinci de ani Lactance nu s'a demintitu nici o di, nici o óra, nici o minuta. Dinsulu e literalmente fara pecatu, si câte odata me miru, cà póte esiste pe pamentu unu omu atátu de perfectu cá elu.

„Probitate pana la scrupulu (asiu dice bucurosu pana la absurditate), desinteresare absoluta, devotamentu fara margini pentru interesele domniloru sei, moralitate severa pe care nici unu preotu n'ar puté-o intrece, principii religioze neschimbate cari sunt unu isvoru de edificatiune in parochiile din giuru si cari servescu de exemple de citatu pentru satele mele, Lactance intrunesce tóte aceste intr'unu gradu atátu de inaltu, incátu eu am pentru elu nu numai stima, dar si respectu.

„Astfelu e omulu a carui fatia neplacuta si comportare disgratiósa ti-a inspiratu in momentulu trecutu presupunerile cele mai urite. Acuma, dupa ce l'ai cunoscutu, judeca-lu mai bine, vere, si róga-te lui Dumnedieu, cà in diu'a candu ti-va dá o avere mare, totu odata sè-ti deie si unu intendantu cá si Lactance.“

Saint-Maixent facu unu grimasu, dar avu grije a-lu ascunde asiá, cà contele Rahon sè nu observe nimica.

Diu'a trecu fara sè fia produsu vr'unu incidentu, care ar meritá sè-lu punemu sub ochii cetitoriloru nostri.

Candu ór'a suná cà óspetii castelului sè se retraga in locutiile lor, marquisulu gasi in antisiambr'a apartamentulu seu pe Lazaru, standu in picioare si acceptandu ordinile lui.

— Nimicu nou? — lu-intrebá elu.

— Nimicu, domnule marquis, — respunse Lazaru. — Cas'a e bine arangiata; fia-care se ocupa de afacerea sa, si cu nimicu altu ceva. Intr'acea intendantulu Lactance se totu inverteá in giurulu meu spre a me intrebá. Elu este celu putinu atátu de curiosu cá si judecatorii din marle Châtelet. Dar eu am instructiunile domnului marquis si scíu ce trebue sè-i respundu. Va sè dica elu intréba insedar.

— Apropo de acestu Lactance, — incepu Saint-Maixent, — Pam vediutu . . .

— Permite-mi-va domnulu marquis sè-lu intrebue ce cugeta despre elu?

— Eu credu cà acést'a e unu siretu care de dóue-dieci si cinci de ani insiela aice tóta lumea, ceea ce (fia disu intre noi) nu este greu. Acesti ómeni bravi credu in virtute.

Fati'a lui Lazaru deveni stralucita.

— Domnulu marquis este de opiniunea mea! Ce norocire pentru mine! — murmurá servitorulu modelu. Mi-asiu pune capulu pentru cinci-spre-diece pistole, cà nu m'am insielatu . . . Si de siguru asiu câstigá.

— Éta ce-ti spunu, — incepu Saint-Maixent. Fii atentu!

— Te ascultu cu tóte urechile.

— Supraveghiéza pe intendantu, fara cá elu sè bage de séma. Fà-te umbr'a lui. Urmédia-lu din pasiu in pasiu in castelu si in giurulu castelului. Ast'a va fi usioru. Nebunulu de siguru se crede tórté iscusitu, findu cà pacalesce pe bunii provinciali din giurulu seu; dar trebue sè fia fórté naivu in asemenare cu unu parisianu, care a vediutu tóte blastematiile. Am trebuintia sè scíu ce sè credu despre elu. In o septemana trebue sè-lu cuoscu din firu in peru. Te insarcinezu cu acést'a grije. E o missiune de incredere, si cugetu cà vei scíu a o indepliní.

— Domnulu marquis póte fi liniscitu; voiu face tóte cu consciintia, si nu-ti ceru o septemana pentru cà sè-ti dau séma de acestu omu bunu.

Saint-Maixent surise.

— Mi-place a vedé acést'a nobila ardóre a ta, — respunse elu. Tu esti unu baiatu cu minte si ti-prevestescu unu viitoriu frumosu. Intr'una din dile vei fi intendantulu unuia dintre cei mai bogati domni din Franci'a . . .

— De cumva pentru acést'a ar trebui sè parasescu servitiulu domnului marquis, — esclamá Lazaru cu convingere, — l'asiu refúsá!

-- In adeveru!

-- Sè ru fiu Lazaru, si sè fiu spendiuratu, de cumva mintu!

-- Ah! asiá dara esti decisu a remané la mine, hotiomanule?

-- Mi-esti mai scumpu decâtu lumin'a ochiloru mei. Am spusu acést'a Simionei Raymond inca in ajunulu dilei, in care am parasitu Parisulu, cá sè vinu in Auvergne spre a regási pe domnulu marquis.

-- Si totusi câte odata eu te platescu destulu de reu. Déca mi-aducu bine a minte, mai bine de unu anu nu ti-am platitu . . .

-- Domnulu marquis mi-va plati mai tardiu. Banií asiediati la unu gentilomu atátu de superbu generosu producu interesse mari. Dar nu interessele me retinu. Domnulu marquis me apretiucesce, scie ce valóre am si mi-face din timpu in timpu onórea de a-mi dice acést'a . . . si eu iubescu mai multu acést'a decâtu banisiorii.

-- E bine, déca e asiá, fii siguru. Acelu domnu bogatu despre care ti-am vorbitu, si care te va face intendantulu seu, si pe care lu-vei puté furá in draga voia, fara cá d'nsulu sè voiesca a observá acést'a, se va chiamá Ludovicu Andreiu Sigismundu marquis de Saint-Maixent.

Lazaru facú unu saltu de bucuría.

-- Asiá dara noi suntemu aice pe calea norocului? -- esclamá elu.

-- De siguru, si voiu avé grige, cá dieiti'a órba sè nu-mi scape din mana. Timpulu nebunieloru a trecutú; Saint-Maixent aventurierulu va deveni un peste multu Saint-Maixent milionariulu! . . . Dar acuma, nópte buna, hotiomanule! Me voiu desbracă singuru, si mane apuca-te de lucru! Tine minte, cá am trebuintia de unu raportu a supra lui Lactance.

Lazaru nu lasá sè-i se repete a dóu'a óra acestu ordinu, si marquisulu se culcă.

XXV.

O noua dovéda de iubire.

Saint-Maixent in nóptea acést'a nu dormi de felu. Nisce cugete de ambitiuine si de bogatia vinira sè-lu cuprinda si pana la deminétia alungara somnulu departe de la culcusiulu seu.

-- Cu câtu mi-fragmentu mintea mai multu, -- si-dise elu, -- cu atátu me convingu mai tare, cá stéu'a mea fericita mi-oferá o ocaziune minunata de a-mi reincepe viéti'a si de a-mi asediá viitoriulu pe temeiuiri solide. De ast'a data noroculu me portá de mana. Voiu avé trebuintia de multa istetime, si de multa indresnéla. Le voiu avé!

„Marquis'a de Chavigny de dóue ori milionara, este gata a me iubi fara sè scie, ea me si iubescce. Nu trebue decâtu sè voiescu, cá sè fia a mea cu corpulu si cu sufletulu . . .

„Ce e dreptu, Olimpia e maritata, dara viéti'a licurinda a slabanoşului ei barbatu se póte stinge in tóta ór'a . . . si apoi déca acestu betranu genantu ar intardiá a face din marquis'a o veduva, sunt mijlóce sigure si necompromitetóre spre a-lu tramite la stramosii sei . . .

„Dóue milióne, este o bogatia, -- adause Saint-Maixent, -- dar inca nu este averea cea mare de care visediú, acea avere grandiósa si asiá dicéndu fara margini, care me va iertá a indepliní tóte pasiunile,

tóte dorintiele, tóte capritiele, si a orbí Parisulu cu lucsululu meu regescu . . . Acestu visu de splendóre ne-asemenabila Olimpia nu-lu póte realizá. Conteles si contes'a de Rahon, casatoriti de patru-spre-diece ani nu-au copii si nu voru avé nici odata. Olimpia li e rud'a cea mai de aprópe, singur'a lorú mostenitóre, bunurile lorú fórté multe câte au voru deveni ale ei dupa mórtea lorú . . . Si contele are o sanetate slaba . . . Si contes'a nu va puté sè traiésca multu timpu dupa mórtea sotiiului ei pré iubitú. Olimpia, devenindu soti'a mea, mi-va aduce dóra in curendu acést'a mostenire fórté mare . . . Ah mai cá ametiescu!“

Saint-Maixent stinse lamp'a care ardea la cape-tulu patului seu. Unu intunerecu adancu lu-incungiu-rá, si totusi credea cá vede fórté lamuritu niste cascade de aurú cadiendu in giurulu lui neincetatu si iluminandu intunereculu cu radiele sale galbene.

Unu feliu de betia, unu adeveratu deliru lu-cuprinse; erá gata a-si parasí culcusiulu, cá sè se scalde in valurile de aurú.

Acestoru aiurári curióse urmara niste reflexiuni mai serióse. Elu trecú prin spiritulu seu, incetu, si un'a dupa alt'a, greutátile intreprinderii, si aceste greutáti i pareau grele, déca nu cu totulu cu neputintia de a le delaturá.

Sè faca a fi iubitú de frumós'a Olimpia nu erá nimicu, celu putinu asiá credea; dar cum sè tiese o intriga galanta si cum s'o duca bine la fine sub ochii veghiatori ai contelui si ai conteseci?!

Annibalu de Rahon i-a spusu lamuritu, cá nu va suferi cá cas'a locuita de sotia sa sè devina asilulu unei legaturi pecatóse. Indata ce aru aparé primele simtóme ale unui amoru nascéndu, elu ar taiá unulu in radecina si marquisulu de Saint-Maixent, gonitu din castelu ar pierde de odata sperantiele sale maretie, si protectiunea puternica a rudei sale.

Cum sè faca dara?

Mai nainte de tóte sè se scape de marquisulu Chavigny si delaturandu pedec'a ce facea cu neputintia o casatoriá, sè-si dea dreptulu a arde pentru Olimpia de o flacara curata si legitima, precum se dicea in seclulu alu siepte-spre-diecele

Saint-Maixent cugetá la acést'a, dar refusá iute acést'a idea estrema, care pentru unu momentu i pareau incompatibila cu santele legi ale intiepletiunii.

A face din frumós'a Olimpia o veduva tinera si bogata, mai nainte de a-si fi creatu a supra ei drepturi nestergibile, erá periculosu.

Saint-Maixent cunoscea bine versulu faimosu a lui Franciscu antáiu:

Femei'a desu se schimba,
Nebunu ce i se increde!

Si elu erá de parerea regelui cavaleru.

Olimpia, despartita de unu betranu, dar totu simtiendu greutatea acelei catusie, pe care numai mórtea o póte frange, Olimpia, inchisa intr'unu modu in stralucitele singuratáti ale castelului de Rahon, nu doria decâtu sè-si deie ánim'a incantatorului gentilomu, pe care intemplanrea lu-va aduce in cale-i; acést'a erá lucrulu celu mai simplu in lume, si intr'unu modu óre-care celu mai elementalú.

Inse nimica nu probá lui Saint-Maixent, cá ea eliberata de odata nu-si va schimbá hotarirea, si nu

va avé repedeá fantasía de a-si desvoltá aripele, de a vedé, de a asemená, de a alege?

Libertatea face minuni de aceste.

Prin urmare, marquisulu renunçiá cu întiepletiune de a face indata unu planu de conduita, si sídise, cá impregiurările i voru dictá ce va avé sè faca.

A se ferí de compromissiune, a nu lasá nimica intemplării órbe, a inspirá prin retînerea sa constanta o incredere fara margini contelui si contesei, a observá si a asceptá, éta ce decise elu sè faca si care fu rezultatulu reflessiuniloru sale de peste nópte.

Viéti'a in castelulu de Rahon erá simpla si uniforma; dilele urmau un'a dupa alt'a fara sè produca niste schimbări mai însemnate, si placerile cá si ocupatiunile din diu'a trecuta se reinnoiau fara multa stramutare in diu'a urmatóre.

Prandiuurile, preumblările calare, conversatiunile cu contes'a si cu frumós'a Olimpia cari nu ince-tau de felia, câte-va parthii de vanetóre, la cari cele dóue vere luau parte in trasura, umpleau tóte órele cu o monotonía cari nu erau fara far-mece.

Candu gentilomii din giuru viniau sè faca visite celoru din castelu, Saint-Maixent se feriá de a se a-retá si facea singuru preumblările sale nefinite prin paru.

Elu urmá literalmente resolutiunile sale; fatia de marquis'a Chavigny se purtá cu o politetia rece, si reservá pentru contes'a Rahon tóte acele galanterii stralucite si elegante, cari lu-faceau atátu de seducatoru.

Acést'a tactica produse unu resultatu duplu.

Mai antáiu asigurá pe contele si i inspirá, conformu dorintiei lui Saint-Maixent, o incredere nemarginita.

Apoi causá dómnei Chavigny o mirare adâncá, ce nu erá lipsita de o nuantia a maniei.

Jun'a femeia a fostn deprinsa, candu a constrinsu pe betranulu ei barbatu a o conduce in fia-care di in lumea cea mai stralucita din Clermont, de a vedé in giurulu ei unu cercu de adoratori si de a produce unu efectu de admiratiune asiá dîcîndu fulgeratoru.

Candu ea se iviá, superba si suridietóre, cá o dieitia coborita din innaltímele mythologice ale Olim-pului, unu murmuru lingusitoru o intimpiná in trece-rea ei si tóte privirile, in lips'a vociloru, i spuneau cá nici odata unu ce mai incantatoru si mai perfectu n'a incantatu ochii orbiti.

Si éta cá Saint-Maixent, acestu gentilomu cu aventuri bizare, nu aretá in presinti'a ei nici turburare, nici impressiune, si in nepasarea lui curiósá parea cá nici nu observa, cá dins'a e frumósá.

— Ce-mi pasa? — si-repetiá redicandu-si capulu marquis'a ofensata in vanitatea ei.

Dar mai cá de odata ea adause, cá fara voin-ti'a ei:

— Am despretiuitu pe toti cei ce cautau sè-mi placa, si éta cá acel'a pe care acuma lu-destingu pen-tru cá nu sémna celoralalti, mi-pare cá me despre-tiuesce. Pentru ce? Are elu o áanima nesimtitóre, séu nu am eu destula frumsetia spre a-lu petrunde?

Si tiner'a femeia, in decursu de óre lungi si-punea si ér si-punea întrebări de aceste in spiri-tulu seu.

Precum vedemu, recél'a calculata a lui Saint-Maixent inaintá caus'a lui la marquis'a multu mai iute si multu mai bine, decátu cum ar fi pututu sè faca curtenirea cea mai istétia si mai neobosita.

A sies'a di dupa sosirea marquisului in caste-lulu de Rahon, contele primi unu plicu, inchisu cu unu sigilu latu de céra rosía cu insemnele provinciei de Auvergne.

Elu grabi a rupe sigilulu si percurse iute cu-prinsulu plicului cu o evidenta espressiune de bu-curía.

— Scumpe vere, — dîse elu lui Saint-Maixent, care se aflá langa elu, — am asteptatu acésta scris-sóre. Ea vine de la guvernatorulu, rud'a mea, si mi-aduce o noutate buna. Afacerile nóstre sunt pe cale buna. La rugarea mea, s'a datu ordinu sè se suspinda de ocamdata tóte urmarile indreptate in contra dtale. Acuma urméza, sè schimbánu provisoriuulu acest'a in definitivu. Acést'a nu va fi unu lucru usioru, inse de cumva Dumnedieu me va tiné in viétia, voui reesí. La unu casu atátu de greu, in care onórea familiei mele e in jocu, speru cá regele va tiné minte, cá de mai multe ori m'a numitu amicu.

Saint-Maixent strinse ambele mani ale contelui cu caldura, si fatiariá atát'a recunoscintia, incátu pe ori cine ar fi pututu amagi.

— Inse, — adause contele Rahon, — regelui nu i se póte scrie. O caletoria pana la Paris e inevitabila, spre a incredintiá in mani bune afacerile dtale de interessu, despre cari te rogu sè-mi faci unu memoriu fórté specialu si pré exactu. Eu cunosc unu procurorulu dibaciu, carele totu-odata e si unu omu fórté de omenía — (precum vedi, pasere rara); — elu va conchiamá pe creditorii dtale — (sum convinsu, cá cea mai mare parte niste usurari infricosiati); — va esamíná pretensiunile loru si va gasi mijlóce d'a scapá o parte frumósá din naufragiulu averii dtale. Speru cá departarea mea va fi scurta, dar se póte cá in restim-pulu acest'a vei avé niste spese nepreveduite. Inten-dantulu meu Lactance va primi ordinulu de a-ti dá sumele ce-i vei cere, ori câtu aru fi acele. Mi-vei ren-tórcé aceste bagatele, candu vei puté, candu procurorulu meu — omu de omenía — va saturá pe arabii cari te-au ciupelitu.

Saint-Maixent voi sè refuze acésta liberalitate nóua, oferita atátu de simplu si atátu de nobilu, inse marquisulu se opuse, si in fine marquisulu se invoi.

In sér'a acestei dile tinerulu gasi in antisiambr'a sa pe Lazaru, care lu-asteptá.

Fati'a fórté iluminata a servitorului esprimá o satisfactiune nemarginita.

— Ai sè-mi spuni ceva, — i dîse Saint-Maixent; — vedu acést'a din fati'a ta.

— Domnulu marquis nu se insiéla, si speru cá va fi multiamitu de mine, — respunse Lazaru. Cunosc din firu in peru pe nenea Lactance; aducu descrierea lui . . .

— Vorbesce iute.

— Domnulu marquis trebuie sè se inarmeze bine cu paciántia. Scíu multe despre acésta persóna. Mi-trebuie timpu multu, cá sè potu spune tóte.

— Ia-ti timpulu trebuinciosu, dar scurtéza; la-sa cuvintele de prisosu! Haida, incepe, te ascultu!

(Va urmá.)

S A L O N U

Calindarului septemanei.

Dumin.	24	6	E. 5 d. P. Samarinen. s. m. Valentin.
Luni	25	7	s. ap. ev. Marcu, s. p. Macedoniu.
Marti	26	8	s. st. m. Vasiliu, s. Glafira.
Mercuri	27	9	s. st. m. Simeon cons. Dlui.
Joi	28	10	ss. ap. Iason, Sosipatru, Onisiforu.
Vineri	29	11	ss. mm. din Chiric, c. p. Memnon.
Samb.	30	12	s. ap. Iacovu alu l. Zeved.

Unu concertu romanescu din Bucovina.

— Cernauti 26 aprile. —

Martiu in 12/24 aprile a. c. pe la 8 óre sér'a, a tinutu societatea academica „Arborósa“ o siedintia sociala in ospelulu „la printiulu de coróna alu Austriei.“ La invitările comitetului societății — îndreptate catra toti romanii locuitori din Cernauti, si catra alte persoane insemnate, neromani — au respunsu mai cá toti cu participarea lor la acésta convenire festiva, care a fostu intru adeveru unica in feliulu seu, din câte a serbatu societatea pana acuma.

Inca nici nu sunase 8 óre, si éta de odata vedemu, cá sal'a destinata pentru tinerea siedintiei e plina: Consilieri consistoriali, profesori de universitate — romani si neromani — profesori de pe la scólele mijlocie, invetiatori de la scólele primare, preoti de pe la sate, toti au fostu formatu unu semiceru impregiurulu mescloru binearangiata, si o cununa frumósa de dame romane stralucia la mijlocu cá flor'a unui paisagiu incantatoriu. Intre acesti óspeti feluiriti amu observatu mai alesu pe dómnele: Isopesculu, Iliasieviciu, Zota, Bendeveschi, Cocinschi, Procopovicu, Mesederu si Andreiciucu; — domnisiórele: Eufrosina Hacmanu, Emilia Iliasieviciu, Elena Hacmanu, Olga Tomiucu, Minodora Pitulu, Eugenia Tomiucu, Elisabeta Semaca; — dnii Vasilie Iliasieviciu (consilieriu consistorialu), Nicolau Hacmanu (profes. emeritatu de teologia), Isidoru cav. de Zota (consil. la tribunalulu penalu), Vasilie Mitrofanovicu, Mihaiu Calinescu si Constantinu Popovicu (prof. de teologia), Dr. Zeleschi, Vrobel (dr. de filosofia clasica la universitate), Albinu Cocinschi (rentier), Constantinu Stefanovicu, Nimigénu si Ilie Ciuntulécu (profesori), D. Isopesculu (directoru la scóla pedagogica) Ionu Bumbacu (profesoru), Mihaiu Dracinschi (spiritualu seminarioalu) si multi altii peste 70 la numeru afara de membrii societății.

Dupa ce si-au ocupatu toti acesti óspeti locurile lor, deschide presedintele societății dlu C. Golembiovschi siedintia cu o cuventare animata, prin care arata elu scopulu convenirii acesteia in specialu, si in de comunu scopulu convenirilor sociale romane. Dupa aceea urméza apoi esecutarea diferitelor piese, discursuri si cantece, prescrise prin program'a statuata pentru siedintia respectiva, care e următoarea:

1) a. Desteptate romane, cuv. de Murasianu. b. Imnulu societății. Cor. cuv. de T. Stefanu, mus. de C. Golembiovschi. 2) „O suta de ani a supra Bucovinei“, desertatiune de C. Morariu. 3) „Salutare.“ Cor.

cuv. si mus. de C. Golembiovschi. 4) „Mironu si Florica“, idila de Iacovu Negruzzi cantulu I declamatu de dlu Z. Voronca. 5) „Érn'a.“ Cor. cuv. de N. Xenopolu, mus. de C. Golembiovschi. 6) Partea I a „Cocoveicei“ (fóie umoristica.) 7) „Taber'a romana“ din „Dumbrava rosie“ de V. Alecsandri. Cor. de C. Gol. 8) „Parodia a supra cantulu I „Mironu si Florica“ de C. Golembiovschi. 9) „Hai sè ciocnimu.“ Cor. cuv. de T. Stefanu, mus. de C. Golembiovschi. 10) „Partea a dóu'a a Cocoveicei.“ 11) „Patria romana“ cuv. de d'Albonu, mus. de C. Golembiovschi. 12) Diferite alte piese (vedi pag. 10 a Cocoveicei.)

Sè-mi fia acuma permisu a dá o critica óresicare a supra esecutării programei acesteia mai in detailu.

Din ari'a „Destépta-te romane“ s'au cantatu numai cele 2 strofe d'antâiu si anume de catra toti membrii ord. ai societății. Dupa acésta a urmatu apoi nemijlocitu imnulu societății: „In tiér'a maudra a fagiloru.“ Compusetiunea cea bine nimerita, precum si propunerea cea corecta si-asiá dicéndu — serbatoréscu a acestui imnu, esecutatu de corulu societății, sub conducerea dirigentelu seu dlu C. Golembiovschi, a facutu acuma din inceputu sè resune sal'a de aplause din tóte partile.

Conformu programei a urmatu apoi discursulu dlui C. Morariu: „O suta de ani a supra Bucovinei.“

Dintre celelalte piese au farmecatu audiulu publiculu mai alesu „Érn'a.“ Cor. cuv. de eminentulu nostru poetu N. Xenopolu, mus. de C. Golembiovschi si „Taber'a romana“ Cor. cuv. de nemuritoriulu V. Alecsandri mus. de C. G. Vioitiunea esprimatú prin art'a junelui componistu in imitarea cea de totu nimerita a poetulu despre caderea fulgiloru la inceputu acestei piese, precum si gradat'a cadere atâtu a componistulu cátu si a poetulu in o fantasia melancholica, esprimata mai alesu in cuvintele:

„Siruri lungi de corbí s'aventa, si o érna grea vestescu.
Lupii urla, sub topóre arborii se doborescu.
Muntii toti in grea tacere, catra satu privescu cu doru.
Unde fumulu de la hornuri se inaltia cá unu noru.“

tóte aceste te faceau a uitá realitatea, si a te strapune in o lume ideala necunoscuta. Simtiementulu auditoriloru inse l'a rapitu cu totulu vócea pré simpatice si sonóra a dlui Georgiu Popesculu, stud. jur., — carele, maestru in cantarea doinelor precum este, a sciutu si de asta data, a modulá atâtu de bine in cuvintele pretrecute de farmeculu doinei:

„Si me ntrebu de-a fostu vrodata primavéra, fericiri.
Ah! cá ele au mersu din lume dalbe doruri, dulci iubiri.“ —

incâtu dupa aceste cuvinte, cu cari se finesce si cantecu si poesía pe langa sgomotósele aplause, ai fi pututu cetí inca pe fati'a tuturor celoru de fatia, multiamirea si bucuria cea mai adâncu. Si ce sè dicu despre „Taber'a romana“? Intru adeveru, déca junele componistu dlu C. G. a compusu pana acuma feluiritate bucâti musicale, apoi de siguru acésta de fatia face corón'a opereloru sale. — Farmeculu cuvintelor:

„Lungiti pe muschiulu verde si domolindu fugarii,
Ce sburda pr'intunerieu si desfrundiescu tufarii —

apoi a imnului :

„Stefanu, Stefanu, Domnu celu mare
Sémenu pe lume nu are.“ —

si in urma a pasagiului :

„De-aceea la Moldova vedi flóre langa flóre
E ingrasiatu pamentulu cu sange de paganu“,

nu se póte descrie, ci numai simti.

Cu multu succesu s'a cantatu inca si quartetele :
„Salutare“ si „Hai sè ciocnimu !“

Nu mai putina lauda merita si cetirea foi umoristice „Cocoveic'a Arborósei“, compusa de catra membrii ord. ai societátii a nume pentru siedinti'a acésta. Dlu Georgi Popesculu a sciutu mai alesu a face cetirea interesanta prin feliuritele sale mimice si gesticulari comice. Domnisiórele, ce rideau cu atât'a satisfactiune pe candu se cetia foiletonulu Cocoveicei „despre dragostea amorului“ de siguru voru fi visandu si prin somnu de eschiamare cea cu mare jalanie : „Marghiolita ! fii . . . milostiva !“

Pe la 11 óre — departandu-se damele si unii dintre domni, petrecerea, restrinsa mai cà numai intre membrii societátii, deveni mai vesela. Coupletele „Cà-i domnu cu guleru si cu fracu“ si „bate ferulu pan' ce-i caldu“ cuv. si mus. de C. G. fura executate cu atât'a succesu, încátu si celu mai seriosu nu se putea predominá de risu. Mai urmà apoi cantarea vechei „Cisle“, in care a escelatu mai alesu dlu vornicu Mihaiu Ferlieviciu cu vócea sa grozavu de adanca de bass. Totu astfelu a escelatu dlui si in cantecele de solo : „Sub o culme“ si „Balceseu murindu.“ Multu a incantatu societatea si dlu G. Popesculu mai alesu prin : „Amu spusu floriloru frumóse“, „Coróna Moldovii“ si „Scumpa Moldovo, tíera de jale.“ Mai urmara apoi feliurite toaste, discursuri, urári de progresu pentru societate etc. etc. si tocmai cam catra 2 óre se despartira si departara toti, gratulandu comitetului pentru arangiarea de astfelu de petreceri amuzante, si ducéndu cu sine suveniru dulci de órele petrecute in mijloculu tineriloru romani academici.

Cátu de incantatóre a fostu acésta petrecere pentru publiculu ce a participatu la dín's'a, acésta a doverescu feliuritele toaste si urári tinute de mai multi domni precum : Nicolau Hacmanu, Vasilie Mitrofanoviciu, Ionu Bumbacu, etc. mai alesu inse cuvintele dlui dr. Vrobel : „Dieser Abend wird für mein ganzes Leben eine der angenehmsten Reminiscensen sein . . . und ich kann nichts anderes, als nur dem Vereine „Arborósa“ ein herzliches „vivat ! crescat ! floreat !“ zurufen.“

Const. Morariu.

Oglind'a lunei.

(H.) Pe candu nrulu trecutulu alu foi nóstre se aflá inca sub pressa, manifestulu de resboiu alu tiarului s'a cetitu inaintea ostirii la Chisineu. Acestu evenimentu mare s'a facutu la 23 aprilu, si a dóu'a di manifestulu s'a cetitu in tóte bisericele din Russi'a. In manifestu tiarulu dice, cà in decursulu de doi ani Russi'a indesiertu s'a nisuitu cà sè induplece pe turci a imbunetatí sórtea crestiniloru de acolo ; Port'a a refusatú tóte. Deci onórea Russiei pretinde, cà sè ia recursu la arme.

Manifestulu s'a cetitu ostirii dupa miédiadi la trei óre, si in nóptea aceea armat'a a si inceputú sè tréca Prutululu. Câte-va regimente inse, precum se afirma, l'a trecutulu inca cu trei dile mai nainte.

Sosindu pe teritoriu romanescu marele duce Nicolae, comandantele armatei ruseseci a indreptatu catra Romani o proclamatiune, spunendu-li, cà nu vine cá inimicu. Totu ce voru cumperá in tíera, o voru platí. De aceea invita poporatiunea a li dá totu ce voru cere. „Armat'a rusesca, nu va conturbá liniscea vóstra, va respectá legile, naravurile si averile vóstre. Romanii ! stramosii nostrii si-au versatu sângele pentru libertatea vóstra, credu cà avemu dreptu a ve cere ajutorulu numai spre scopulu trecerii armatei nóstre pe pamentulu vostru !“ Cu aceste cuvinte se incheia proclamatiunea.

Armat'a rusesca a intratu in Romani'a prin trei puncte, a nume : Bestimacu, judetiulu Cahulu, fatia cu orasiulu Leova, pe Prutu ; Tabacu, judetiulu Bolgradu ; si la Ungheni.

Gvernulu din Bucuresci a primitu in 23 aprilu de la marele-viziru alu imperiului ottomanu invitatiunea, cà sè se intieléga cu comandantulu armatelorur turcesci de la Dunare, Abdul-Kerim pasia, spre a apérá teritorulu romanu de invasiunea armatelorur ruseseci. Inse corpurile legiuitóre nefindú inca intrunite, guvernulu nu a luatú nici o decisiune pana la intrunierea loru.

„Telegrafulu“ din Bucuresci publica urmatorulu telegramu din Iasi, cu datulu 24 aprilu : „Tiarulu a sositu la 6 óre la Ungheni. La felicitárele comissiei române, compusa de mitropolitulu prefectulu de Iasi si alti notabili, tiarulu a respunsu, cà intra in Romani'a cá amicu si dovedesce cà Romanii sè-lu considere asemenea.“

„Unirea democratica“ din Bucuresci relatéza urmatórea anecdota. Dupa intrarea Rusiloru pela Tabacu-Cubei, comandantulu rusalu corpului de armata se presintá la prefectulu de Bolgradu in plina parada si salutandu-lu cu respectu, cà pe o autoritate mai inalta, i dise : — „Dle prefectu, me punu la dispositiunea dtale !“ Prefectulu, cu unu tonu cam glumetiú i respunde : „— Dlu meu, eu nici nu te cunoscú cine esti ; nici n'am ordine sè facú ceva pentru dta.“ Cauta-ti dar de tréba si me lasa in pace !“ Generalulu surise, si salutandu-lu din nou, dise prefectului : „— Atunci, dle prefectu, se incunoscintiezu, cà am sè me repedu pana la Barbosi. Te salutu !“ — „Caletoria buna !“ — respunse prefectulu, si generalulu plecá faci'ncolo.

Cetimu in diarele straine, cà domnitorulu Romaniéi, dupa ce consululu rusescu i-a impartesitu, cà armat'a rusesca a trecutulu Prutululu, a protestatu in contra calcáreii teritorului romanu, si cà ministrulu de esterne a facutu acést'a cunoscuta puteriloru straine, prin o circulara adressata agentiloru diplomatici.

„Monitorulu oficialu alu Romaniéi“ publica unu decretu, prin care : armat'a permanenta si cea teritoriala cu rezervele sunt mobilisate ; militiele, dupa trebuinti'a ce se va simti, voru fi organizate in corpuri active, spre a luá parte la acésta mobilisare ; gardele orasieneseci sunt chiamate pe timpulu concentrárii trupelorú sè faca serviciurile prevediute prin lege.

In legatura cu acést'a estragemu totu din acelu „Monitoru“, cà colonelulu Nic. Haralambie este numitu comandantu alu militieloru din divisiunea I te-

ritoriala; colonelulu Vas. Costaforu este numitu comandantu alu militieloru din divis. 2 terit., colonel. Nic. Dimitrescu comandantu la a 3-a si col. Mavrichi la a 4-a.

Intr'aceste armat'a russésca totu inaintéza. Cartirulu generalu se afla in Jasi. La Barbosî, aprópe de Galati, se afla 15,000 de Russi. Unu numeru mare a pornitu spre Dobrugîa. Alta parte a plecatu catra Calafatu.

Turcii, vediendu cà Russi vreu sè incépa ataculu prin Dobrugîa, parasescu Vidinulu si alte forte-rette si se concentréza in Dobrugîa, unde — precum se vede — are sè ffa lupt'a prima.

„Vocea Covurluiului“ din Galati scrie, cà unu industriasiu de acolo a luat in intreprindere facerea tablietiloru de scânduri necesarie la construirea unui podu peste Dunare.

„Timpulu“ din Bucuresci ni aduce cu datulu de 25 aprile urmatórele sciri: „Adi se astépta a vini la Bucuresci dóue trenuri cu o suta diece vagóne cu armata russa. La Vidinu se facu pregatiri pentru ocuparea Calafatului, pe care locuitorii l'au parasitu.“

„Romanulu“ scrie, cà armat'a romana grabnicu concentrata si presintandu deja o putere insemnata, se imparte in dóue corpuri. Unulu cu centrulu in Bucuresci, alu doile la Craiova. Calafatulu, pentru mai multe considerante mai cu osebite strategice, a fostu evacuat de trupele romane, cari s'au asediatu in alte localitáti din apropiare. In urm'a retragerii ostirii din Calafatu orasiulu a fostu in mare parte parasitu de locuitorii lui.

Precum ni spunu diuarele straine, avacuarea s'a facutu la svatulu Germaniei. Se crede cà in curendu Rusii voru intrá in Calafatu, de cumva n'au intratu inca.

Orasiile romanesci de pe tiermulu Dunarii se desiérta cu repediciune. Locuitorii fugu spre interiorulu tierii. La acestia se adangu si numerosii locuitori din orasiile turcesci, de pe tiermulu Dunarii, cari trecu in Romani'a, spre a gasi unu adapostu mai siguru contra nenoraciloru resboiului.

Cetimu in „Unirea Democratica“, cà turcii au inceputu sè se misce din Rusciucu si Vidin la Dobrugia. Dóue regimente pornite din Rusciucu, in trecere, au pradatu satulu Maracin, locuitu de Romani si bulgari.

O epistola, ce primimu din Bucuresci, ni anuncia, cà acolo e mare confusiune. Archiv'a statului si museulu se muta — in secretu — la Tergoviste.

Lupt'a intre turci si rusi in Asia s'a inceputu. Dar pan' acuma numai avantgardele se ciocnescu.

CE E NOU?

Alegerile pentru senatu in Romani'a s'au incheiatu cu triumfulu guvernului. In colegiulu primu, dintre 32 de colege 24 au votatu pentru partid'a nationala liberala, dlu Ionu Brateanu a fostu alesu in 5 locuri, dlu Cogalniceanu in 3, — dintre capii opozitiunii s'au alesu dnii: Dim. Ghica (in colegiulu de care se tine si capital'a), Lascaru Catargi, G. Gr. Cantacuzino, V. Boerescu si N. Lahovari. — In colegiulu primu 28 din 33 au votatu pentru candidatii guvernamentali.

Medicii romani din Bucuresci s'au oferitu dlu primu-ministru a se pune gratis la dispositiunea dlu ministru de resboiu, pentru a face serviciu in spitalele militare din capitala, precum si a tuturor corporiloru cari aru remané in Bucuresci, in loculu mediciloru cari voru fi chiamati a merge la concentrare.

Studentii romani din Paris, precum ni se anuncia prin o epistola a unui colaboratoru alu nostru de acolo, in urm'a mai multoru conferintie private relative la resboiulu eruptu, au decisu a plecá a casa si a se duce acolo, unde patriotismulu si datorîa i chiama. Mai multi au si plecatu numai decátu.

Coloni'a francesca din Bucuresci a adressatu tuturoru francesiloru unu apelu, in care — aducéndu-li a minte, cà in resboiulu din 1870 Romanii se grabira a deschide subscrieri in favorulu ranitoru si priusonieriloru francesi — i invita sè contribuésca si ei pentru ranitii romani, facéndu astfelu unu tributulu de gratitudine si de iubire fratiésca.

Sultauulu Abdul Hamid, a daruitu pentru bibliotec'a universitáti din Budapesta „Corvina“, o biblioteca intemeiata de regele Mateiu Corvinu, carea fu dusa din Ungaria pe timpulu invasiuniloru turcesci. Bucuri'a unguriloru din capitala e fórté mare pentru donulu ce l'au capetatu prin tramisulu sultanulu Tahir Bey, in semnu de recunoscintia pentru sabîa de onóre dusa lui Abdul-Kerim de deputatiunea tinerimeî magiare din Budapesta.

Biserica si scola.

La universitatea din Bucuresci s'au deschisu niste cursuri de séra fórté interesante: Filologi'a comparativa, luni'a si joia, de dlu B. P. Hasdeu, care va tractá despre loculu filologiei comparative in complessulu sciintieloru; relatiunile sale catra istoria, archeologia, dreptu, filosofia, filologia propriu disa, sciintiele naturale etc. — Istori'a si literatur'a romana, marti'a, de dlu V. A. Urechia, care va continuá cursulu seu despre cronicile romane. — Archeologi'a, mercuria, de dlu A. Odobescu, care va tractá despre religiunile si mitologi'a la popórele anticitate, sambet'a, dlu Odobescu va esplicá si comentá testuri relative la religiunile si mitologi'a antice. Publiculu este admisu.

Societati si institute.

„**Romanisarea.**“ Sub acestu titlu israelitii tineri din Bucuresci au infintiatu o societate, alu carei scopu se esplica prin insu-si titlulu ei. Acésta societate tine conferintie. Pan'acuma dlu Torceanu a tinutu dóue conferintie despre teatru, dlu Stefanescu a vorbitu despre comerciulu in genere si dlu A. Jaslovici despre apa. Conclusiunea conferintiei dlu Torceanu — scrie „Romanulu“ ni-a atrasu mai cu séma atentiunea. Dsa a esortatu pe coreligionarii sei sè studie limb'a, naravurile, datinele Romaniloru si sè se identifice cu ele; a facutu apoi apelu la mamele cari si crescú copiii, sè parasésca limb'a in care si-i crescú pana acuma, sè-i deprindia cu dulcea si frumós'a limba româna. Si atunci cându si prin limba si prin cunoscintie si prin obiceiuri voru fi identificati cu Români, cum sunt Israelitii din alte tieri, nici ómenii nici natur'a nu-i va mai puté respinge de la sinulu patriei române.

Literatura.

„Veterinarulu de casa.“ Sub acestu titlu junele nostru veterinaru, dlu Basiliu Cornea, a scosu de sub tiparu o carte compusa de dsa in folosulu aceloru economi, cari au cai, vite cornute, oi, capre si rimatori. Opulu este scrisu cu privire la istoria naturala, impartirea in rasse, descrierea rasseloru cunoscute, otarirea betranetiei, cunoscerea insielatiuniloru, prasierea animaleloru domestice, alegerea loru la prasire, modulu de nutrire si tractarea cu ele. Curarea celoru mai principale morburu interne si externe cu medicinu de casa si adausa cu o multime de recepte, din cele mai aprobate medicinu de la cei mai renumiti veterinari; otarirea timpului de garantare si regulele de politia dictate prin lege. Precum se vede din acestu cuprinsu, cartea acést'a — cea d'antâia in felulu acést'a in literatur'a romana — e de celu mai mare folosu pentru economii nostrii. De aceea ni si facemu datorii a o recomandá publicului. Totu ce amu fi doritu noi sè fi lipsitu din acést'a carte, sunt latinismii cam numerosi, cari in multe locuri s'aru fi pututu inlocui prin cuvinte romanesce. Cartea s'a tiparitu curatu in tipografi'a diecesei Gherla, si se afla de vendiare acolo cu pretiulu de 2 fl.

Dlu G. D. Teodorescu, a datu sub tipariu la Bucuresci unu studiu criticu si bibliograficu a supra „Proverbeloru roman“ si a sistemii dupa care trebue culesse si publicate producerile literaturii nostre populare.

M u s i c a.

Paulina Lucca, renumit'a cantarétia, a debutatu joi in Budapesta, in oper'a „African'a“, cu unu succesu escelentu. Publiculu celu mai alesu a luat parte la acést'a reprezentatiune.

O noua reuniune musicala romana s'a formatu de curendu. Si acést'a — precum cetimu in „Szörényer Zeitung“, càci nu s'a gasitu condeiu romanescu, care sè ni fi scrisu despre ea — la Caransebesiu. Asiá trecura doue luni de la infiintarea ei, si jun'a reuniune a si datu la 17 aprilie unu concertu in onórea deputatiloru sinodali cari atunce tineau siedintiele loru acolo. Numitulu diuaru vorbesce cu recunoscintia despre acést'a prima debutare si constata, cà executarea pieseloru a facutu pe toti cei de fatia sè uite, cà acést'a e prim'a infatisiare in publicitate a reuniunii. Concertulu fu deschisu prin o vorbire plina de spiritu a dlui Bartolomeiu, presedintele reuniunii, care fu primita cu aplause. Apoi urmara singuraticele piesse ale programei, din cari confratele nostru germanu amintesce cantecele solo ale dlui Popoviciu, unu teologu, care dispune de unu baritonu escelentu, a carui cultivare tinerului cânteretiu i-ar puté asigurá unu viitoru stralucitu in lumea artistica. Éta si aice unu esemplu spre a probá, cà ce pecatu cà societatea pentru fondu de teatru romanu nu póte inca dispune de unu capitalu atâtu de mare, cà sè acórde stipendie unoru tineri cu talentu musicalu! Dintre productiunile de declamare se amintescu a domnisiórei Biju si a dlui Nemoianu, cari declamara poesii romanesce. Choruile asemene au fostu fórte reesíte. Concertulu se incheiá prin o cuventare a dlui professoru Mândrianu. Apoi urmá balu, despre care inse diuarulu germanu

nu ni dà nici o informatiune. Reuniunea, precum cetimu stá sub patronatulu Ill. S. parintelui episcopu diecesanu Ioanu Popasu, carele si cu ast'a ocasiune vine sè-si inmultiesca titlurile la stim'a natiunii.

Industria si comerciu.

In Romania s'a infiintiatu de curendu: „Societatea pentru fabricarea de chibrituri (aprindele) in Romania.“

Tribunale.

Dlu Demetriu Suci, tineru din Sylvania, a facutu in septeman'a trecuta aici censur'a advocatuala cu succesu imbucuratoriu. Cancelari'a si-a deschis'o in Cehulu-Selagiu. (Szilágy-Cseh.) I dorimu norocu pe carier'a sa noua!

Suvenirea mortiloru.

Ioanu Siorbanu, fostu capitanu supremu in pensiuene alu districtului Cetatea-de-pétra, a repausatu in Oradea-mare la 17 l. c. in etate de 54 ani.

Aureliu Kecskeméthy, celu mai cu spiritu intre toti publicistii magiari din timpul mai nou, a muritu in Budapesta la 19 l. c. in etate de 52 ani. — Repausatulu, in timpul candu a redactatu diuarulu „Sürgöny“, (in provisoriu,) a scrisu mai multi articoli favorabili nóue Romaniloru. Din acést'a cauza Asociatiunea transilvana l'a si alesu membru onoraru indata in adunarea s'a constituitóre de la Sibiu in 1861.

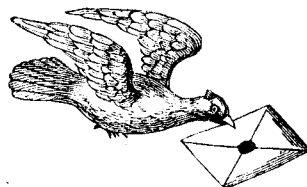
Cuthia de epistole.

— Intrebári. —

19. Stenografia. Unde se capeta unu manualu de stenografia romana, de metod'a cea mai buna, fara consideratiune la dificultatea ei?

20. Vocabulare. Unde se capeta celu mai bunu si mai nou vocabulariu germano-romanu? — Esista vr'unu vocabulariu magiaro-romanu, care sè consune in câtu-va cu celu romano-magiaru alu dlui Georgiu Baritiu? — *Unu suboficieru ces. reg.*

Post'a Redactiunii.

Junele orfanu pe patulu de mórte. Éta doue strofe:

Morbosu sum de-unu timpu incóce si tristu,
De grelele bóle ce me posedu,
Si nu me mai sciu in patu-mi urgisitu,
Chiar si priu ferésta cu greu stravedu.

Mai nainte avém si eu mama,
Care totu langa mine priveghia,
Dar acum n'am nici o péna,
Cà sè me potu de musce aperá!

Dieu, mare nenorocire!

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**

Cu tipariulu lui Alesandru Kocsi in Pest'a. 1877. Calea tierói nr. 39.